

Pór Bertalan (1880-1964)*Erdei út*, 1911

Olaj, vászon 73 x 60 cm

Jelezve balra lent: Pór 1911.

Kikiáltási ár: 1 100 000 Ft

Kiállítva:

- Pór Bertalan gyűjteményes kiállítása, Könyves Kálmán Szalon, 1911., 17. tétel

Sikerek és támadások

Az 1911-es év, az *Erdei út* festésének időszaka, nemcsak Pór Bertalan pályájának, de a magyarországi modernizmus történetének is kiemelkedően fontos dátuma. A fiatal Pór ekkor rendezte meg első gyűjteményes kiállítását a Könyves Kálmán Műintézet kiállító helyiségében, a Nyolcak tagjaként pedig szerepelt a csoport második, Nemzeti Szalon-beli kiállításán, melyet zenei rendezvények és többek között Ady, Jászi Oszkár és Ignótyus felolvasásai kísérték. Ekkor láthatta először a közönség a pálya korai szakaszának a progresszív kritika által már ünnevelt főműveit. De a Nyolcak festészetéért és Pór műveiért csak kevesen lelkesedtek. A Könyves Kálmán Szalon gyűjteményes Pór-kiállítását és vele a magyar modernista festészetet támadó éles hangú kritikák között különösen egy írás keltett feltűnést, az Ady Endre által 'geszti bolondként' aposztrofált, ultrakonzervatív ízléséről és politikájáról ismert Tisza István miniszterelnöké. Tisza modern művészet ellenes kifakadása - a korszak lehangosabb kultúrpolitikai botránya - a Pór és a Nyolcak festésze melletti állásfoglalásra ösztönözte a korszak számos kritikusat és íróját.

Tájképzészet

A portretistaként induló, majd szimbolikus jelentésekkel teli sokalakos kompozíciókon dolgozó Pór festészetében a plein-air tájképek lírai, meditatív hangvételükkel tűnnek ki. A felvidéki születésű, gyermekkora erdőit, réteit festő Pór Bertalan volt az egyetlen a Nyolcak tagjai közül, akinek tájképfestészetében nem jelentkezett a nagybányai iskola tájbrázoló hagyományának a hatása. Életművében két jelentős tájképfestészeti periódus különíthető el. Az 1900-as évek elejétől körülbelül 1912-ig tartó első időszakban - melyben az *Erdei út* című kép is készült - a realista tájbrázolás hagyományát expresszív festésmóddal társító, főként a *paysage pure* típusához tartozó erdő-képek születtek, az 1938-as párizsi letelepedését megelőző évekre eső második periódusra pedig a Pór nyári lakhelyéül szolgáló Szliács környéki táj, emberi alakokkal és állatokkal közös klasszicizáló, sötét tónusú megjelenítései a jellemzőek.

Faktúra és kolorit

A Pór korai tájképfestészetének legkarakterisztikusabb vonásait egyesítő *Erdei út* című olajkép festésmódjára és színkezelésére lendületes és nagyvonalú ecsetkezelés, összefogott, a tájat egységként láttató képkomponálás jellemző. Képünk erőteljes fény-árnyék hatásai, tónuskontrasztjai a figura nélküli tájkép terét dramatizálják. A pasztózan kent festékfoltokból, intenzív fakturális hatásokból és expresszív vonalakból összeálló *Erdei út* ecsetkezelése a festő korai önarcképeit idézi (*Önarckép*, 1915 k.; *Önarckép*, 1910-es évek, Magyar Nemzeti Galéria), koloritját pedig Pór korai festészetének legjellemzőbb, már-már szignatúra-jellegű színei jellemzik - lilák, fehérek, feketék és zöldek.

Kompozíció, tematikus párhuzamok

Az *Erdei úton* látható, a képtér különböző pontjait összekötő és a néző tekintetét vezető fákkal szegélyezett földút témája több korai, kisméretű Pór-tájképen is megjelenik (*Kifelé az erdőből*, 1905., *Kilátás az erdőből*, 1907.). A kép kivágása, nagy rálátást engedő, monumentalizáló elő- és középtere, azonban egyedülálló az életmű korai szakaszából ismert erdőképek között.

B.Á.

